N°. 34. Donderdag 21 Augustus 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG.

Onze Koloniale Weermacht.

Het „Rapport" van de Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

IV.

Zooals uit het voorgaande reeds bleek, omvat de taak der vloot in Indië in de eerste plaats:

Het tegengaan van een rechtstreekschen aanval op onze koloniën, alsmede het handhaven onzer onzijdigheid in den geheelen Archipel bij een oorlog tusschen andere staten.

Als neventaak kan daarnaast aan de Zeemacht worden opgedragen een aandeel in de locale verdediging van de vlootbasis en enkele andere punten, met dien verstande, dat de eigenlijke zeegaande vloot daarvoor nimmer zal mogen worden gebouwd, nòch ooit in beginsel daartoe mag worden bestemd; terwijl de taak der zeemacht in Nederland omvat:

1. de handhaving der neutraliteit aan de zeezijde, waar mogelijk in samenwerking met de Landmacht;
2. het samenwerken met de Landmacht tot het afweren van een aanval aan de zeezijde;
3. het bemoeilijken van een blokkade van ons kustgebied;
4. het samenwerken met de Landmacht bij de verdediging van de Zuiderzee en enkele rivierovergangen in het Zuiderfrontier;
5. het beschermen van de belangen van den Staat buiten de Indische en daaraan grenzende wateren.

Eene vergelijking van de taak der Zeemacht in Nederlandsch-Indië met die, waartoe zij zich in Nederland moet bepalen, doet reeds dadelijk zien, dat ze in zoover uiteenloopen, dat de eerste in staat zal moeten zijn groote kracht te ontwikkelen om den strijd, ook in open zee, op elk gewild tijdstip met een krachtigen tegenstander te kunnen aanbinden; ze zal moeten kunnen optreden op ver verwijderde punten in den Archipel geheel los van een versterkte vlootbasis, en desnoods tot het voeren van een strategisch offensief moeten kunnen overgaan;

de tweede zal zich in hoofdzaak tot een krachtig defensief kunnen bepalen en bij haar optreden meestal gebonden zijn aan een operatiebasis. Waar de aanwezigheid eener krachtige Indische vloot is een conditio sine qua non voor het handhaven van ons gezag in den Archipel en in die vloot de waarborg ligt voor het voortbestaan van ons koloniaal bezit, daar neemt zij hier te lande bij de verdediging slechts een secundaire plaats in en bepaalt haar taak zich tot het behulpzaam zijn der Landmacht. Bij de strijdmiddelen te land ligt in Nederland de beslissing; in Nederlandsch-Indië daarentegen bij die ter zee.

Moet het hoofddoel der Indische vloot zijn het behouden van het meesterschap ter zee, om zoowel den vijand te beletten een eenigszins belangrijke troepenmacht over te voeren naar de eilanden, die hij in bezit wil nemen, als om de toegangen tot onzen Archipel open te houden en het handelsverkeer zooveel mogelijk onbelemmerd te laten, voor de vloot in Nederland zal, met het oog op de ligging van ons grondgebied, op de machtige ons omringende staten en op de beperktheid onzer geldmiddelen, het meesterschap in de Noordzee niet alleen ten alle tijde onbereikbaar blijven, maar ook onnoodig zijn. Al wordt het handelsverkeer over zee afgesneden, zoo blijven er nog talrijke andere wegen over, waarlangs ongestoord het noodige ingevoerd kan worden.

Voor de vloot in Nederland blijft dus als hoofdtaak de handhaving van onze neutraliteit.

Voor het handhaven der neutraliteit is het reeds voldoende, dat wij in staat zijn dengene, die onze neutraliteit schendt, zoodanige schade te berokkenen, dat daardoor zijn positie tegenover den hoofdvijand benadeeld of zoo mogelijk zelfs in gevaar gebracht wordt.

Uit de gegeven uiteenzetting van de taak der zeemacht in Oost-Indië en van die in Nederland blijkt niet alleen, dat de eischen aan een vloot in Oost-Indië te stellen anders kunnen zijn dan die voor de vloot hier te lande gelden, maar ook dat, willen beide vlootdeelen ieder voor zich voor haar taak berekend zijn, de samenstelling van elk hunner beschouwd moet worden in verband met de bijzondere eischen, welke de vervulling van die taak stelt.

Die beschouwing brengt voor de vloot in Indië allereerst de ten onzent bestaande theoretische strijdvraag „Artillerie- of torpedovloot" naar voren.

Onder een artillerievloot verstaat men een scheepsmacht hoofdzakelijk samengesteld uit een kern van groote gepantserde, met zwaar geschut bewapende schepen, waarbij voor den verkenningsen veiligheidsdienst kleinere licht bewapende snelloopende vaartuigen zijn ingedeeld; een torpedovloot zal zijn samengesteld hoofdzakelijk uit een groot aantal kleine snelloopende onbeschermde torpedovaartuigen, een kleiner aantal onderzeebooten en enkele torpedokruisers.

Eene artillerievloot, bestaande uit zware pantserschepen, is het toonbeeld van massale kracht. Door het groote aantal kanonnen van zwaar kaliber wordt een groote krachtsconcentratie verkregen; door het pantser, dat èn het geschut èn het opstellingsvlak beschermt, wordt het gebruik van die kracht zoolang mogelijk gewaarborgd, terwijl zij elk oogenblik in wijden kring in haar geheel naar ieder gewild punt kan worden gezonden, aangezien de mate van verplaatsbaarheid eener artillerievloot nagenoeg onbegrensd is.

In de torpedovloot daarentegen komt vooral het vlugge, behendige tot uiting; zij kan nimmer komen tot de massale krachtsontwikkeling eener artillerievloot, doch moet haar kracht zoeken in een verrassend optreden; al moge het wapen, dat zij voert, niet minder destructief kunnen werken dan dat eener artillerievloot, de gelegenheid om dit wapen te kunnen gebruiken is beperkt.

De torpedovaartuigen toch, die slechts over een kleinen kolenvoorraad kunnen beschikken, hebben eene kleine werkingssfeer en zijn voor hun vaart in hooge mate afhankelijk van den toestand der zee; voor hun optreden zijn zij wegens hunne kwetsbaarheid in hoofdzaak op den nacht aangewezen. Diensvolgens is hun gebruik zoowel in ruimte als in tijd begrensd en wordt eene torpedovloot daardoor gestempeld tot een organ voor locale verdediging, zij het dan ook, dat men dit begrip niet in zijn engste beteekenis neemt.

Waar de vloot in Indië zal hebben te streven naar de handhaving van ons meesterschap ter zee en de bescherming onzer onzijdigheid in den geheelen archipel, zij voor de volbrenging van het eerste deel dezer taak op een bepaalden tijd en een bepaalde plaats tot groote krachtsontwikkeling in staat zal moeten zijn en de vervulling van het tweede deel der aangegeven taak in een zoo uitgebreid terrein van actie, waar het niet mogelijk is een voldoend aantal goed verdedigde en naar behooren geoutilleerde steunpunten in te richten, schepen met een bijna onbegrensde mate van verplaatsbaarheid eischt, kan aan deze beide eischen slechts voldaan worden door een vloot van krachtige artillerie-schepen, wier werkingssfeer bij normalen brandstofvoorraad gemakkelijk zoo groot genomen kan worden, dat deze voorraad voldoende is om van uit de vlootbasis den afstand naar elk punt in den Archipel heen en terug af te leggen en op het punt van actie nog geruimen tijd te kunnen vertoeven, terwijl bovendien bij een artillerievloot in de aanvulling van brandstof nog kan worden voorzien door middel van schepen, die de vloot kunnen volgen, omdat zij door de vloot zelve beschermd worden, hetgeen zonder artillerieschepen niet kan geschieden.

Ten aanzien van de vloot in Nederland staat de zaak anders.

De taak der vloot aldaar bepaalt zich voornamelijk tot locale verdediging. De betrekkelijk geringe uitgestrektheid van onze kustlijn (pl.m. 220 zeemijlen), gepaard met het aantal versterkte punten (Vlissingen, Hellevoetsluis, Hoek van Holland, IJmuiden en Den Helder) en de gesteldheid onzer vaarwaters, die een grondige kennis daarvan voor de navigatie noodzakelijk maakt, doen dan ook als vanzelf een vloot, hoofdzakelijk uit klein materieel samengesteld, uit een defensief oogpunt het meest verkieselijk achten.

Werd in het voorgaande uitsluitend het oog gericht op eene oorlogshandeling, zoo zal ook bij de handhaving van onze neutraliteit het bezit eener artillerievloot, al telt deze slechts een klein aantal krachtige schepen, meer zekerheid geven, dat die

handhaving effectief kan wezen, dan het bezit eener torpedovloot.

Daarbij dient op den voorgrond gesteld:

1. dat eene schending onzer neutraliteit hoofdzakelijk is te vreezen aan den buitenkant van den Archipel, zoodat bedreiging van de verbindingslijnen van de zeemogendheid, die zulk een schending zou willen ondernemen, door vaartuigen met beperkte werkingssfeer en groote afhankelijkheid van den toestand der zee uiterst bezwaarlijk zal wezen;

2. dat moet worden aangenomen, dat nog een derde mogendheid bij het conflict is betrokken, wier terrein van actie buiten onzen Archipel ligt, en dat de gevaren, waaraan de schender onzer neutraliteit zich blootstelt, toenemen naarmate onze vloot beter in het kader van die andere mogendheden past.

De veronderstelling, dat het voor de partij aan wier zijde wij ons bij schending van onze neutraliteit vermoedelijk zullen scharen, een voordeel is als wij over een betrekkelijk groot aantal torpedobooten beschikken, is dan ook niet aannemelijk.

Die torpedobooten zouden in vele gevallen moeten optreden op een terrein, waar hunne commandanten in het geheel niet bekend zijn en waar elke voorbereiding in zake brandstofvoorziening ontbreekt. Zij zullen bovendien niets bijdragen tot versterking van de hoofdmacht van wier gevechtswaarde de uitslag van den strijd om het meesterschap ter zee afhankelijk is.

Vooropstellende, dat een artillerievloot, evenals een torpedovloot, over eenheden beschikt, die gelijkwaardig zijn met soortgelijke tegenstanders, moet dus ook voor handhaving der neutraliteit aan een artillerievloot de voorkeur worden gegeven. *(Wordt vervolgd.)*

De leiders der voormalige Indische Partij.

Blijkens bij het departement van Koloniën ontvangen telegram zijn bij besluit van den gouverneur-generaal van 18 dezer E. Douwes Dekker, Mas Tjipto Mangoen Kosoemo en Raden Mas Soewardi geïnterneerd, respectievelijk te Koetang, Banda en Bangka.

Uit de O.-I. Mail.

Pest. De jongste mailberichten vermelden, dat op Madoera officieel pest is geconstateerd, en Dokter Terburgh derwaarts is vertrokken.

Hevige brand. Op 22 Juli j.l. woedde een hevige brand in de kampong Kwitang. Een vrouw, in wier woning de brand ontstond, is aangehouden. De brandweer deed haar best, de militairen hielpen flink mee. 300 Inlandsche woningen, 4 steenen woningen en een mooie Chineesche woning verbrandden. De schade wordt geschat op een honderdvijftigduizend gulden. Naar de Java-Bode verneemt, heeft de assistent-resident Canne pogingen gedaan om de slachtoffers van den brand een onderdak te bezorgen. Het legerbestuur heeft een 1000 vierkante meter groote barak afgestaan, alwaar tenten zullen worden opgeslagen. Een bekend ingezetene van Batavia schonk vijftienhonderd gulden.

Atjeh. Uit Kota Radja werd 20 Juli aan de Deli-Ct. gesein:

Een patrouille onder den 1e luit. M. J. van Andel legde in vijf Moekims (afdeeling Groot-Atjeh) neer: Pang Bintang, Pang La, Pang Ma Asam, Si Panglima en bij ongeluk één vrouw.

De redactie teekent hierbij aan:

Dit telegram houdt een succes in, zooals in langen tijd niet werd gemeld. Bij deze hoofden had men nog te doen met een meer geconcentreerd deel der „verzetspartij", dan bij de nagenoeg alleen rondzwervenden. Op deze wijze zullen stellig de afzonderlijke verzetshoofden verdwijnen tot definitieve consolideering van den toestand in Atjeh.

Irrigatiewerk. De Java-Bode meldt, dat de ongunstige uitslag van den rijstoogst in de laatste jaren, er de regeering toe deed besluiten, de reeds lang bestaande plannen tot irrigatie van de Menamvlakte tot uitvoering te brengen. De genoemde werken waren tot dusver niet uitgevoerd wegens de kosten daaraan verbonden.

Eindexamen S.t.o.v.i.a. Van de elf candidaten voor het eindexamen S.t.o.v.i.a. slaagden er dit jaar zeven; t.w. (alphabetisch): Anwar, Joesoef, Pesik, Sjaaf, Soeleiman, Soesila, Soewardjo.

Een school voor inlandsche meisjes. Zaterdag, 26 Juli a.s., zal door de vereenigingen Boedi Oetomo, Sarekat Islam en Darah Mataram te Djokjakarta een z.g. passer derma of fancy fair worden gegeven, waarvan de netto opbrengst strekken zal voor de oprichting van een school voor inlandsche meisjes aldaar. Met den verkoop der fancy-artikelen, eetwaren en ververschingen zullen zich belasten de dochters van den Sultan uit den kraton en die uit den Pakoealaman, verder tal van andere hoogadelijke vrouwen en meisjes uit Solo, ten slotte echtgenooten en dochters van inlandsche ambtenaren uit de gouvernementslanden.

Naar het Soer. Nieuwsblad verneemt stellen de soesoehoenan en de sultan van Djokja in deze fancy fair een levendige belangstelling.

Model-kampongs. De regeering heeft het besluit van den Gemeenteraad van Batavia tot het aangaan van een geldleening voor het oprichten van een model-kampong op Sentiong goedgekeurd. Ook de hygiënische commissie uit den gemeenteraad van Semarang heeft volgens de Loc. een voorstel ingediend om op een terrein Westelijk en Oostelijk van Pompok en Maritjan — gezond, vlak bij de tram gelegen, gemakkelijk droog te leggen en te houden — een model-kampong te bouwen van 100 woningen van verschillend type, indien dat terrein gemeente-eigendom zal zijn geworden.

De commissie heeft het advies ingewonnen van de heeren Armedirono en Nosingo. Laatstgenoemde heeft eenige woningtypen ontworpen (ook van gekoppelde woningen), welke van f 7.66 tot f 9.80 per vierk. M. zouden kosten. De woningen zullen dan rattenvrij zijn volgens de voorschriften van den Burg. Geneesk. Dienst.

Sarekat Islam. „Javaan" schrijft aan De Javabode van 20 Juli o.m.:

„In een vorig artikel heb ik gewezen op de noodzakelijkheid van consolidatie der vereeniging, eer men er aan denkt het ledental en daarmede het arbeidsveld van Sarekat Islam uit te breiden. Het lage peil van geestelijke ontwikkeling van het gros der leden is geen waarborg voor den goeden gang van zaken, zoo uitsluitend in de breedte en niet in de eerste plaats in de diepte gewerkt wordt. Een conflict toch met het bestuur, dan wel met de politie dan wel een andere bevolkingsgroep zal zeer de vereeniging compromitteeren. Voor de excessen draagt veel bij misvatting bij de leden, die het eigenlijke doel der vereeniging Sarekat Islam niet goed begrijpen. Door de leden eerst goed te onderrichten in het streven der vereeniging zal het gevaar voor uitspattingen veel beperkt zijn.

„De vorwelijke weigering der aangevraagde regeeringsbewilliging dezer dagen in dit blad bekend gemaakt, acht schrijver dan ook als een bevestiging van het vermoeden, dat de regeering van dezelfde meening zou zijn als schrijver dezer regelen. Zij erkent ten volle de groote verdienste, die Sarekat Islam voor land en volk belooft, wat op sommige plaatsen ook reeds duidelijk gebleken is, doch kan op de ter goedkeuring aangeboden statuten geen rechtspersoonlijkheid verleenen, in hoofdzaak om reden, dat de organisatie van Sarekat Islam geen voldoende waarborg voor het bewaren van de openbare orde geeft. Het localiseeren van vereenigingen als Sarekat Islam tot beperkter grenzen, echter met toelating van alle gelegenheid, om federatieve centrale leiding in te stellen, acht de regeering gewenscht. Het is volstrekt niet de wensch der regeering, om zulk een nuttige massa-associatie als Sarekat Islam dood te drukken.

„Nu, dit wijs beleid der regeering heeft in de inlandsche wereld algemeen waardeering gevonden.

„Sarekat Islam is een vernuftige uitvinding van de tegenwoordige leiders. Ethici hebben overal gepoogd de bevolking op allerlei gebied voort te helpen, echter zonder merkbaar resultaat, door den onwil van de eenvoudige menschen zelf, als gevolg van hun onwetendheid. Elke bemoeienis van het bestuur in hun particuliere aangelegenheden, zelfs met het doel om de bevolking te helpen, voor te lichten, wordt van die zijde gewantrouwd. S. I.'s voorvechters hebben nu uitgevonden, dat de talisman „godsdienst" onontbeerlijk is, om zulke menschen aan de lijn te krijgen. De kwestie is dan alleen deze, dat men in het vereenigingsleven de godsdienst niet te veel op den voorgrond schuift."

De Semarangsche tentoonstelling. Naar de N. S. Crt. verneemt, heeft de heer De Kruijff (van het N. I. P.) voor de Semarangsche tentoonstelling reeds voor ongeveer *f* 150.000 aan stands verkocht. Hij denkt Donderdag a.s. voor de tentoonstelling op reis te gaan; eerst naar Singapore en dan gaat de reis naar Europa, waar hij tijdig genoeg zal arriveeren om de beroemde Leipziger jaarmarkt bij te wonen. Verder zal hij de tentoonstelling te Gent bezoeken en zich begeven naar verschillende industrieele centra.

Hij denkt in het geheel zeven maanden weg te blijven. Daar door de vele inzendingen voor de afdeeling import het daarvoor bestemde gebouw vermoedelijk te klein zal worden, zal vermoedelijk nog een apart Hollandsch paviljoen worden opgericht.

De derde Zuid-Nieuw-Guinea-Expeditie.

Van hooggeachte zijde ontvingen wij het volgende overzicht van de werkzaamheden dezer expeditie:

„Nu de 3e Zuid-Nieuw-Guinea-expeditie weer geheel tot het verleden behoort en de deelnemers sedert kort weer in de bewoonde wereld zijn teruggekeerd, is men zoo vriendelijk geweest van bevoegde zijde ons het volgende overzicht over het verloop en de resultaten van den tocht mede te deelen. Tot nu toe hadden slechts korte en zeer onvolledige mededeelingen de bladen bereikt.

De expeditie van 1912—1913 is een voortzetting en in zekeren zin ook een afsluiting geweest van de beide expedities, die in 1907 en in 1909—1910 onder leiding van Mr. A. H. Lorentz naar het zuidwestelijk deel van Nieuw-Guinea zijn ondernomen. Er mag misschien aan herinnerd worden, dat de eerste expe-

ditie niet ten doel had het bereiken van het bergland, maar het wetenschappelijk onderzoek van het gebied, gelegen in de nabijheid van de Oostbaai en de daarin uitmondende rivieren. Als resultaat heeft die expeditie kunnen boeken een uitvoerige botanische en zoölogische collecte uit het laagland, het heuvelland en het lagere bergland tot plm. 900 M. Als topografisch resultaat komt daar nog bij de verkenning van den bovenloop- van de Noordrivier (later Lorenz-rivier genoemd), de ontdekking van een aantal bergketens, het beklimmen van een der lagere toppen van het Hellwiggebergte op plm. 2300 M. en het verkregen uitzicht op het hoogere, Noordelijk gelegen bergland.

Toegerust met de kennis, in 1907 opgedaan, gingen de heeren Lorentz en Van Nouhuys in 1909 nog eens de Noordrivier opvaren, thans echter met het doel het Centrale Gebergte met de daarin gelegen sneeuwtoppen te bereiken, terwijl het maken van wetenschappelijke verzamelingen pas in de tweede plaats in aanmerking kwam. De resultaten van die expeditie liggen bij ieder nog versch in het geheugen. Het hoofddoel werd bereikt, het Centrale bergland, het Oranje-gebergte werd beklommen en op 8 November 1909 betraden de beide deelnemers de eeuwige sneeuw op een sneeuwveld gelegen aan de Noordzijde van de Wilhelminatop.

Ook de wetenschappelijke resultaten waren zeer belangrijk. Er werd vriendschappelijke aanraking verkregen met de in de bergen wonende Papoea's, die zich in vele opzichten van de rivierbewoners onderscheiden; er werden ethnografica verzameld, anthropologische metingen verricht en ten slotte, hetgeen niet het minste was, een belangrijke natuurhistorische verzameling bijeengebracht, die echter in hoofdzaak betrekking had op het laagland en het lagere bergland.

Waar de 2de expeditie de mogelijkheid had aangetoond om langs den gevolgden weg het Oranje-gebergte te bereiken, moest thans een derde expeditie volgen om het wetenschappelijk onderzoek van het hooggebergte ter hand te nemen, te meer daar vreemdelingen ons op eigen gebied concurrentie gingen aandoen. Reeds in 1910 had een Engelsche expeditie zich aan de Mimika gevestigd, met het doel van daaruit de sneeuwvelden van den Carstenztop te bereiken. Ofschoon dat plan niet gelukte — de Engelschen kwamen na veel gesukkel met hun arbeidskrachten niet hooger dan ruim 2000 M. — bereikten in het laatst van 1911 geruchten ons land, dat Engeland een nieuwe poging wilde wagen, welke geruchten zich weldra in zekerheid omzetten. Ditmaal zou de Engelsche expeditie de Oetakwa opvaren, welke rivier ook aan de Z.-W.-kust uitmondt en wederom trachten de Carstenztop te bereiken, onderweg op natuur-historisch gebied verzamelingen aanleggend.

Het was dus zaak er geen gras over te laten groeien, wilde men zich niet — zooals al zoo dikwijls gebeurd is — het neusje van den eigen zalm zien afgesnoept door een vreemdeling. Het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen wist gelukkig de zaak met spoed door te zetten en zoo vertrok den 21 Augustus 1912 uit Soerabaja — bijna gelijktijdig met de Engelsche explorateurs — een Nederlandsche wetenschappelijke expeditie, die, wat getalsterkte der deelnemers en kosten aangaat, zeker wel tot de grootste behoorde, die ooit door Nederland werd uitgerust. Het doel der expeditie was een grondig onderzoek naar de fauna, de flora en de geologische gesteldheid van de Zuidzijde van het Centrale gebergte boven 2300 M., de hoogte waarop het onderzoek bij de 2de Lorenz-expeditie werd gestaakt. Voorts was het aan den leider, den kapitein bij den topografischen dienst A. J. Franssen Herderschee, overgelaten om, zoo de omstandigheden daarvoor gunstig waren, van het Oranje-gebergte een verkenning te maken in de richting van de Idenburgrivier, d.w.z. naar de Noordzijde. De duur van de expeditie was op 9 maanden geschat.

Uit den aard der zaak was de wetenschappelijke staf dezer expeditie grooter dan bij de vorige tochten. Hij bestond behalve uit den leider, tevens topograaf, uit een medicus, die zich ook met het bijeenbrengen van de zoölogische collectie belastte, een geoloog en een botanicus. Verder ging tot hulp van den topograaf een sergeant-majoor van den topografischen dienst mee, en tot hulp van den medicus een Inlandsch arts, terwijl de werkkrachten bestonden uit 150 Dajaks, waarvan 76 van den stam der Kajans uit de Boven-Mahakam en 74 van den stam der Kenja's uit het Boelongan-gebied. Het Gouvernement voegde nog aan de expeditie toe een dekkingsdetachement onder bevel van den eersten luitenant, bestaande uit een adjudant-onderofficier-kwartiermeester, drie Europeesche sergeanten, 2 Inlandsche sergeanten, 2 Inlandsche korporaals, 34 Inlandsche fuseliers, 2 soldaat-ziekenverplegers en 40 dwangarbeiders, waarvan echter een deel der militairen gedurende de eerste maanden te Ambon bleef en zich pas later bij de expeditie voegde.

Den 7 September bereikte de expeditie met 2 schepen, waarvan een, als bivakschip dienst doende, gesleept werd door een gouvernementsstoomschip, de Oostbaai en 2 dagen later was men zóóver de rivier opgevaren, dát het bivakschip geankerd kon worden op het punt, dat ook bij de vorige expedities bereikt werd. Van daaruit werd spoedig begonnen met den opvoer van de bagage en levensmiddelen verder stroomopwaarts tot een punt, waar zelfs voor de Dajaksche bootjes de rivier wegens de vele stroomversnellingen onbevaarbaar wordt. De leider en de geoloog bereikten dit punt op den 27 September en vestigden, ongeveer 2 K.M. boven het door de vroegere expedities bereikte punt een bivak, dat Kloofbivak werd gedoopt en waar gaandeweg een verblijfplaats werd gebouwd voor ruim 200 menschen, benevens een gelegenheid tot het bergen van vivres voor 6 maanden. Pas half November waren daar voldoende levensmiddelen en materialen voor het verzamelen aanwezig; inmiddels waren echter alle leden der expeditie, behalve de Inlandsche arts, die te Kloofbivak bleef, successievelijk naar het binnenland vertrokken.

De verdere opvoer van levensmiddelen vorderde uit den aard der zaak slechts zeer langzaam, daar op den landtocht alles moest gedragen worden in hoeveelheden van 16 KG. per man. Wanneer men bedenkt dat de expeditie en het detachement samen 48.000 KG. rijst hadden meegenomen, benevens nog vele duizenden kilo's aan andere levensmiddelen, dan krijgt men alleen door die getallen een klein denkbeeld van het groot aantal malen, dat door de koelies heen en weer moest geloopen worden voor een bivak een voldoende voorraad had om den tocht verder voort te zetten. Een groot bezwaar bij dergelijke wetenschappelijke expedities vormt de bagage, die niet uit levensmiddelen bestaat, met name hier hulpmiddelen bij het verzamelen, alcohol, glaswerk, zinken bussen voor het verzamelen van planten, fototoestellen en fotoartikelen enz. De koelie, met een dergelijke vracht belast, draagt geen vivres, maar eet wel mee van de door anderen gedragen levensmiddelen, zoodat het nuttig effect van een dergelijk transport kleiner wordt, naarmate er in verhouding meer menschen zijn, die geen vivres dragen. In dit opzicht verkeerde deze expeditie, die geheel op verzamelen was uitgerust, in een buitengewoon ongunstige conditie, veel ongunstiger dan één van de voorgaande. Zoo werd een groot deel van de maanden December en Januari besteed om op de Zuidhelling van het Hellwiggebergte een depot aan te leggen, waar voldoende voorraden aanwezig waren om den tocht verder voort te zetten. Voor den medicus-zoöloog en den botanicus was dat echter geen bezwaar, omdat het gedwongen oponthoud steeds benut kon worden tot vergrooting der collecties.

Pas begin Februari waren er voldoende voorraden op het Wichmanngebergte op 3100 M., terwijl op verschillende lager gelegen bivaks hoeveelheden vivres in reserve lagen om op ongevallen voorbereid te zijn.

Deze voorraden bleken niet voldoende om alle Europeanen in de gelegenheid te stellen den eindtocht naar de Wilhelmina-top mede te maken, temeer daar de werkkrachten langzamerhand de expeditie in den steek gingen laten.

Reeds in Januari hadden de Kenja's te kennen gegeven, dat ze het voortdurende zware werk in een onaangenaam guur en regenachtig klimaat niet zouden kunnen volhouden; de Kajans hadden zich spoedig daarna ook al beklaagd. Van de 40 dwangarbeiders konden nog slechts zeer enkelen wat presteeren en 40 versche dwangarbeiders, in November reeds aangevraagd, waren begin Februari nog steeds niet aangekomen. Beperking tot het uiterste was dus geboden, en zoo vertrokken 6 Februari slechts drie van de Europeanen van af het Wichmanngebergte verder naar boven, nl. de leider, de geoloog en de medicus-geoloog, welke laatste zich voor dit deel van den tocht tevens zou belasten met het botanische werk. De botanicus, die het terrein der alpine-flora reeds had bereikt, bleef nog geruimen tijd in den omtrek van het Wichmanngebergte verzamelen en voegde zich toen bij den detachementscommandant, die de Bergpapoea's in hunne dorpen was gaan opzoeken. Met deze bergbevolking, behoorende tot den stam der Pesechem's had de 2de Lorentz-expeditie ook reeds aanraking gehad; nu echter was er volop gelegenheid grondig met hen kennis te maken, hun taal en gebruiken te bestudeeren, ethnografica te verzamelen en foto's te maken, en tevens in de geheel afgesloten vallei, waar ze wonen, een belangrijke betanische collectie bijeen te brengen.

Intusschen waren de andere deelnemers met 18 Dajaks bezig de Wilhelmina-top te beklimmen, wat hun langs een geheel nieuwen weg vanaf de Zuidzijde gelukte. Op den 21 Februari stonden de 3 Europeanen en hunne Dajaks op het hoogste punt van de Wilhelmina-top op 4700 M. boven zee, op een reusachtig sneeuwveld, dat zich nog honderden meters beneden hen uitstrekte. Moest van het laatste, overigens met de noodige beperking gestelde, punt van hun opdracht, nl. de verkenning naar de Noordzijde, afgezien worden wegens gebrek aan draagkrachten en levensmiddelen, het uitzicht naar het Noorden gaf hun toch reeds een denkbeeld van het achterland, dat in de naaste toekomst verder onderzocht moet worden. Op geologisch gebied kon er veel verzameld en gefotografeerd worden, zoodat de bereiking van de hoogste top niet uitsluitend een sportsucces is geweest. Toch mag ook uit een nationaal oogpunt met voldoening op dien tocht teruggezien worden, immers de Engelschen aan de Oetakwa hadden reeds in Januari met behulp van de in het gebergte wonende Papoea's hun stormloop op de Carstenztop gewaagd, echter slechts met het gedeeltelijke succes, dat zij op 4300—4400 M. op den grens der sneeuwvelden moesten terugkeeren. De hun toegevoegde Nederlandsche detachementscommandant snoepte hun nog de primeur af door een uur eerder de sneeuw te betreden.

De deelnemers aan de Nederlandsche expeditie waren begin Maart allen weer in het bivak op het Treubgebergte verzameld, van waaruit de terugtocht begonnen werd, zoodat 14 Maart de geheele expeditie weer aan de rivier terug was. Terwijl de botanicus en de medicus zich bezig hielden met verzamelen en inpakken der collecties, maakten de leider en de geoloog nog een verkenningstocht op een der zijrivieren van de Noordrivier. Den 15 April kwam een gouvernementsstoomschip de expeditie afhalen en bracht allen naar Ambon, van waar de deelnemers langs verschillende wegen naar Java, onderscheidenlijk Borneo terugkeerden. De Europeanen waren den 10 Mei allen weer op Java terug.

Terugziende op den tocht blijkt het, dat de expeditie, op het laatste punt na, geheel aan haar doel beantwoord heeft. De zoölogische collectie omvat aan vogelhuiden alleen al 1000 stuks, waarvan een groot deel in het bergland werd bijeen gebracht. Ook de botanische oogst is zeer groot, er werden ruim 1500 plantensoorten in 8000 à 9000 exemplaren bijeen gebracht, die, als ze bewerkt zijn, voor het eerst een grondig inzicht zullen geven in de samenstelling van de alpenflora van dit gebied. De geoloog heeft waarnemingen kunnen doen omtrent de geologische samenstelling van het hoogere bergland, waar geen plantengroei hem meer hinderde, en eindelijk heeft de leider-topograaf den geheelen weg kartografisch kunnen opmeten en alle belangrijke toppen van uit verschillende punten kunnen meten, zoodat een nauwkeurige kaart van het terrein het resultaat zal zijn. Over de bestudeering van taal en gewoonten der bevolking is reeds boven melding gemaakt. In het geheel zijn 400 à 500 foto's meegebracht, waarvan die van het hooggebergte en van de Bergpapoea's wel de belangrijkste zijn.

Intusschen zal het nog jaren duren, voor alle collecties bewerkt zijn en de wetenschappelijke resultaten in hun vollen omvang gepubliceerd zijn.

Een groote voldoening is het voor de leden der expeditie, dat geen enkel sterfgeval te betreuren is geweest, ondanks het zeer groote aantal deelnemers. Een dergelijk gunstig resultaat had men, gezien de vorige expedities, niet durven verwachten.

Wel was de gezondheidstoestand, vooral door malaria, niet altijd even gunstig, maar de zoo gevreesde beri-beri bleef geheel weg, waartoe de doelmatige voeding veel zal bijgedragen hebben.

Dank zij den finantieelen steun van het Indische Gouvernement, de Nederlandsche Regeering en van vele partikulieren, is er weer een deel van het geheimzinnig waas verdwenen, dat Nieuw-Guinea bedekt.

Moge in de naaste toekomst door het werk van Nederlanders dat waas geheel verwijderd worden.

Suriname.

Bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor het loopende jaar in de Koloniale Staten deed de heer F. Smith een hevigen aanval op het beheer van de gouvernementsrubberplantage Slootwijk. Deze aanval was aanleiding tot de benoeming van eene commissie van onderzoek. Door vele wisselingen in hare samenstelling, heeft de commissie een jaar noodig gehad voor haar onderzoek van het technisch en administratief beheer der onderneming en voor het samenstellen van haar uitvoerig rapport, dat 237 bladzijden druks bevat.

Van het rapport zelf hebben wij nog geen kennis kunnen nemen. De West geeft er in haar nummers van 15, 18 en 22 Juli een overzicht van, waaraan wij het een en ander ontleenen:

„In het rapport worden begane fouten onverbloemd aan de kaak gesteld, maar daarnevens wordt — gelukkig — aangetoond, dat geen onherstelbare fouten begaan zijn, die de rentabiliteit der onderneming in gevaar zouden kunnen brengen.

Het beheer — waarmede hier voornamelijk bedoeld wordt de directie der plantage — komt er nagenoeg zonder kleerscheuren af. Over den stand der cultures en over het veldwerk in het algemeen, wordt der directie lof toegezwaaid.

De ergerlijkste fouten zijn begaan bij den opzet der onderneming en den aankoop van Slootwijk.

De keuze der plantage is zeer ongelukkig te noemen.

Tot den aankoop van Slootwijk werd overgegaan, hoewel door den districts-commissaris van Cottica uitdrukkelijk was gewezen op de nadeelen van de geïsoleerde ligging. Het gevolg van die fout is, dat de plantage moeilijk te bereiken is door den districts-commissaris, dat zij abnormaal hooge transportkosten heeft, niet aangesloten is aan den rivierdienst, en dat een afzonderlijke, zeer kostbare telephoonaanleg voor Slootwijk noodig was.

De financieele opzet was over het geheel niet zonder bedenking".

Na te hebben medegedeeld, wat vóór den aankoop van Slootwijk heeft plaats gehad, vervolgt het blad:

„Het beheer is van den aanvang af verkeerd opgezet. Verschillende departementen waren daarin betrokken, wat tot allerlei omslag en zelfs verlies van stukken leidde, terwijl de boekhouding niet voldeed aan den allereersten eisch: een duidelijk overzicht te geven van het bedrijf......

De commissie stelt voor om voor 't vervolg de volle verantwoordelijkheid voor het beheer te doen berusten bij den directeur, staande onder een commissie van toezicht, waarvan de directeur van den landbouw ambtshalve voorzitter is.

Een groot deel van het rapport wordt gewijd aan de geschiedenis van Slootwijk, meerendeels bestaande in aanhalingen uit gewisselde stukken tusschen bestuur en Staten.

Daarop volgde in de begrootingszitting der Staten bleef voortgaan vertrouwen in de onderneming te stellen, totdat in 1912 het plan verscheen van dr. Cramer tot reorganisatie van het landbouwdepartement, in welk plan de aanleg van een plantage uitsluitend voor rubber „een gevaarlijk waagstuk" werd genoemd.

Daardoor sloeg den Staten de schrik om 't hart, en werd algemeen de raad gegeven om van elke verdere uitbreiding der rubbercultuur op Slootwijk af te zien.

Tegen het voorstel van dr. Cramer, om met andere cultures Slootwijk uit te breiden, had men algemeen bezwaar. Men achtte dit in strijd met den opzet der onderneming, en stelde — teleurgesteld als men was in zake rubbercultuur — geen vertrouwen in verdere gouvernementsbemoeiingen in die richting.

De enkele leden, die van meetaf tegen de rubberonderneming waren geweest, stelden voor om de plantage nu maar zoo spoedig mogelijk te verkoopen.

Daarop volgde in de begrootingszitting der Staten het overdonderend requisitoir van F. Smith over het beheer van Slootwijk, vergezeld van een amendement om het uitgetrokken crediet voor Slootwijk te verminderen met ongeveer f 65000.

Dit amendement werd met algemeene stemmen aangenomen, zoodat voor het loopende jaar het crediet voor Slootwijk bedraagt ongeveer *f* 80.000, strekkende uitsluitend tot onderhoud van het bestaande.

De beschuldiging van den heer Smith was:

dat het technisch en administratief beheer in verschillende opzichten te kort schoot;

dat op Slootwijk veel duurder werd gewerkt dan op particuliere ondernemingen;

dat het herhaaldelijk besteden van groote sommen buiten elke raming om, de Staten moet afschrikken om credieten toe te staan voor nieuwe cultures, die trouwens in strijd zouden zijn met den opzet.

De commissie wenscht, alvorens na te gaan in hoeverre de verschillende beschuldigingen van den heer Smith juist waren, op te merken, dat die beschuldigingen uitsluitend het beheer betroffen en buiten de rentabiliteit van de onderneming omgingen...

De commissie is het eens, dat de opneming der plantage voor den aankoop op „weinig zorgvuldige wijze" is geschied. Dit is echter niet de schuld van het tegenwoordig beheer.'

Ook de directeur gaat vrij uit."...........

Een voor een worden de beschuldigingen van den heer Smith nagegaan en tot hare juiste verhoudingen teruggebracht.

„Het onderzoek van de commissie in zake de kosten van eersten aanleg, leidde haar tot de conclusie dat — vergeleken ook met andere plantages — de kosten van aanleg op Slootwijk niet te hoog zijn geweest. Twee leden der commissie verklaarden deze uitspraak niet te onderschrijven."

Zij zouden hun gevoelen in een afzonderlijk te verschijnen nota uiteenzetten.

Na een bezoek aan de plantage komt de commissie tot de conclusie, dat zij den stand der plantage, in aanmerking nemende de kosten van aanleg en den duur, gunstig acht.

De vierde afdeeling van het rapport handelt over de vooruitzichten der rubbercultuur in het algemeen en van Slootwijk in het bijzonder. Het schijnt der commissie toe dat Suriname, onder zekere voorwaarden, wel zal kunnen mededingen op den duur.

Moet Slootwijk worden voortgezet?

De commissie merkt op, dat haar onderzoek niet leidt tot de slotsom, dat bij voorbaat de levensvatbaarheid van de onderneming als uitgesloten te beschouwen is. De fouten, welke zijn gemaakt bij de oprichting en bij het beheer, hebben de rentabiliteitswaarschijnlijkheid niet werkelijk aangetast.

De commissie heeft een plan ontworpen voor de uitbreiding der plantage tot 270 H.A. in rubber en 90 H.A. in koffie.

Voorzichtigheidshalve is gerekend, dat eerst in 1917 met tappen kan begonnen worden, hoewel dit uit een botanisch oogpunt reeds eerder 't geval zal zijn. En zelfs voor 1917 wordt geen opbrengst uitgetrokken, omdat dit als proefjaar wordt beschouwd, waarin de arbeiders de noodige vaardigheid in het werk zullen moeten opdoen.

Als rubberprijs is *f* 3.60 per kilogram aangenomen, als koffieprijs 54 cent per KG.

Het in Slootwijk belegde kapitaal bedroeg eind 1912 in ronde cijfers *f* 435.000.

Door het besluit der Staten om in 1912 de verdere uitbreiding der plantage stop te zetten, is de plantage thans niet zoover als zij met hetzelfde kapitaal had kunnen zijn. Door dit besluit zal dus een grootere belegging aan kapitaal in Slootwijk noodig zijn, dan anders het geval zou zijn geweest. Voor 1913 zijn de uitgaven geraamd op f 80.500, waardoor het uitgegeven kapitaal wordt f 515.500.

De commissie berekent, dat voor de uitvoering

van haar plan nog tot en met 1918 zal moeten worden bijgepast.

Het totale kapitaal, in de onderneming gestoken, zal dan bedragen ruim een millioen gulden.

In 1919 zal er voor het eerst een overschot zijn, bedragend f 11.533, telken jare stijgend, tot voor 1922 en volgende jaren een winst wordt berekend van twee ton. De plantage zal dus in volle productie zijn.

De eindindruk van D e W e s t is, dat het rapport een lichtpunt is voor den landbouw. Het toont aan, dat de rubbercultuur in Suriname wel degelijk toekomst heeft, dat Slootwijk uit een technisch oogpunt tot dusverre een succes is en dat het financieele beheer dezer gouvernementsonderneming gerust de vergelijking kan doorstaan met goed beheerde particuliere ondernemingen.

***

In het nummer van 22 Juli van S u r i n a m e begint de heer P. A. M a y eene reeks artikelen naar aanleiding van bovengenoemd rapport.

***

In de nummers van dit blad van 15 en 18 Juli vinden wij overgedrukt het „Nader Rapport van de Suriname-Commissie". De nadere beschouwingen der commissie hebben ons, evenmin als haar eerste rapport, overtuigd van de wenschelijkheid om het Regeerings-Reglement in den door haar aangegeven zin te wijzigen. Wij verwachten daarvan niet de uitkomsten, die de commissie zich voorstelt, maar vreezen, dat het met deze wijziging gaan zal als met die van den graaf van den Bosch. Verwonderd heeft het ons, dat de commissie de beschouwingen van D r. L e l y in de Eerste Kamer over de voorgestelde wijziging van het Regeerings-Reglement niet heeft besproken. Door den Minister van Koloniën waren Dr. Lely's bezwaren allerminst weerlegd.

***

Uit het verslag van het 17e Internationale Medische Congres te Londen gehouden, knippen wij uit de N. R. Ct. van 13 Aug. deze mededeeling:

„In een andere sectie deelde majoor E. R. Rost, van de British Indian Medical Service, mede, dat de lepra niet langer tot de ongeneeslijke ziekten mag worden gerekend. De infectie wordt, meende Rost, veelal overgebracht door gedragen kleeren van lepralijders.

Met leprolin had hij genezingen verkregen. In het Oosten had Rost verscheiden gevallen gekend van Europeanen, die lepra-lijders in dienst hadden, hetgeen natuurlijk hoogst gevaarlijk was. Worden kleeren gewasschen in eenzelfde tobbe, waarin zich lijfgoed bevindt van een lepra-lijder, dan kunnen die kleeren geïnfecteerd worden en daarmede ook de persoon, die ze draagt.

Een vaccine-behandeling geeft gunstige resultaten".

Wij deelen dit mede in verband met deze opmerking in „S t e m m e n u i t B e t h e s d a" XIX, blz. 31: „In ons vorig jaarverslag spraken wij over het middel Aiouni, dat volgens de berichten in Oost-Indië met succes tegen de lepra wordt aangewend. Door de goede zorgen van Mevrouw S i l l a n uit Amsterdam worden sedert bijna een jaar ook op Bethesda met dit middel proeven genomen. In hoeverre de uitwerking gunstig is en in hoeverre de verandering van blijvenden aard is, valt nu nog niet met zekerheid te constateeren".

Men verzuime niet ook met l e p r o l i n proeven te nemen, in geval dat nog niet gedaan is, hetgeen ons onbekend is.

Curaçao.

Het laatste bedrijf van de Castro-operette is thans afgespeeld en het scherm voorloopig weder voor de toeschouwers gevallen. De oud-president van Venezuela heeft de door hem op touw gezette omwenteling in den steek gelaten en is gevlucht, waar naar toe is nog onbekend, men zegt naar Bonaire, doch dit wordt door onze regeering niet bevestigd.

Zijn aanhangers en partijgenooten moeten thans zichzelven maar redden, verscheidenen van hen wacht thans een harde gevangenschap in de Staatsgevangenis San-Carlos nabij Maracaïbo, waar nog onderdaardsche kerken uit den Spaanschen tijd in gebruik zijn.

Wij laten hieronder volgen de verschillende telegrammen aangaande Castro's nederlaag, die we aan Het Vaderland ontleenen.

„WASHINGTON, 12 Aug. — De Amerikaansche consul te Caracas bericht, dat de poging van Castro om een revolutie te veroorzaken is mislukt.

De consul bevestigt, dat generaal Torres en zijn officieren, die zich in het Zuiden aan het hoofd stelden van de revolutionnairen, gevangen genomen zijn.

NEW-YORK, 14 Aug. — Uit Willemstad (Curaçao) wordt gemeld, dat volgens berichten uit Maracaïbo te Venezuela alles rustig is. De communicatie is hersteld.

Generaal Torres, die met Castro de revolutie leidde, is met een groot aantal zijner volgelingen als krijgsgevangenen te Porto Cabello binnengebracht.

Ex-president Castro heeft, naar men gelooft, aan boord van een schip in de nabijheid Maracaïbo verlaten.

WASHINGTON, 14 Aug. (Part.) — Castro bevindt zich op dit oogenblik te Bonaire".

***

„Nadere telegrammen uit Caracas verzekeren, dat de legermacht van den Venezolaanschen ex-president Castro inderdaad geheel vernietigd is, en dat diens gevangenneming elk oogenblik verwacht kan worden. Hiermede is echter in strijd het bericht uit Washington — zie onder telegrammen in het Eerste Avondblad — volgens hetwelk Castro op het eiland Bonaire, de Nederlandsche bezitting ten O. van Curaçao, zou zijn".

***

„Ook de New-York Herald verneemt thans dat Cipriano Castro, de oud-president van Venezuela, wiens jongste aanslag op Gomez' regeering volgens de officieele berichtgeving totaal mislukt zou zijn, zich op het eiland Bonaire, de Nederlandsche bezitting ten O. van Curaçao, zou bevinden. Dit bericht heet afkomstig van een koopman te Willemstad, die het per cijfertelegram aan een bekend Venezolaan, die thans verblijf houdt te New-York, had gezonden.

Het telegram meldt verder, dat Castro de gast is van een zekeren Thielen (?), dien Castro, nadat hij afgezet was als president, herhaaldelijk in Europa had ontmoet.

Aan ons Departement van Koloniën is intusschen niets bekend omtrent dit verblijf van Castro op Bonaire. Men weet trouwens, dat er nog twee lezingen zijn over de tegenwoordige verblijfplaats van den oud-president: volgens de eene zou hij nog in Venezuela zijn, en op 't punt door de regeeringstroepen gevangen genomen te worden; volgens de andere zou hij zich bevinden op een schip, dat dicht bij Maracaïbo kruist.

Bij het Departement van Koloniën is, naar men ons uit de beste bron meldde, niets bekend omtrent de aankomst van Castro op Bonaire. Of de oud-president — mocht hij zich op Nederlandsch grondgebied wenschen te begeven — al of niet kan worden toegelaten, zal, deelde men ons voorts mede, van omstandigheden afhangen".

***

Het Vaderland vermeldt nog het navolgende bericht met de daarbij gevoegde toelichting, die, naar ons voorkomt, niet voor wederlegging vatbaar is.

„Een particulier telegram uit Washington meldt, dat in politieke kringen er bij de Regeering op wordt aangedrongen te onderhandelen met Nederland tot den aankoop van Curaçao en Bonaire, teneinde aldaar een maritieme basis te vestigen, welke de Zuid-Caraïbische Zee en den toegang tot het Panamakanaal kan beheerschen.

Men meldt ons: Het bericht uit Washington betreffende een strooming in de Vereenigde Staten om van Nederland den verkoop der bezittingen Curaçao en Bonaire te verkrijgen, moet natuurlijk „cum grano salis" worden opgevat. Zoowel aan het Departement van Koloniën als elders in regeeringskringen beseft men ten volle, dat zij, die geruchten betreffende mogelijke bereidvaardigheid tot verkoop der genoemde eilanden bij Nederland veronderstellen, weinig op de hoogte zijn van de gezindheid, welke bij het antwoord op een direct of indirect voorstel daartoe, den toon zou aangeven.

Tot goed begrip der waarde van het uit Washington gekomen bericht is het bovenstaande — geheel weergevend, wat men aan het Departement over deze zaak denkt — niet ondienstig.

Van andere zijde meldt men ons:

Volgens ter bevoegde plaatse alhier ingewonnen inlichtingen kan aan het telegram uit Washington, meldende, dat er bij de Amerikaansche Regeering wordt aangedrongen te onderhandelen met Nederland tot den aankoop van Curaçao en Bonaire geen anderen ondergrond worden toegekend dan het streven tot het verkrijgen van concessiën voor nederzettingen op die eilanden vanwege vreemde handelsondernemingen en kooplieden".

***

De C u r. C r t. vermeldt:

„Bij het binnenkomen van de haven op Maandagmorgen, heeft de Engelsche boot A l b a n i a n bijna een ongeluk gehad. Toen de boot den havenmond genaderd was, weigerde zij naar het stuur te luisteren, hetgeen, mede wegens den zwaren stroom, tengevolge had, dat het schip, hetwelk een diepgang van 17 voet had, met den voorsteven op een plaats terecht kwam, waar er slechts 9 voet water was en daar aan den grond bleef zitten.

De lading moest in lichters gelost worden en daarna kon met behulp van ankers en kabels het schip tegen half vijf vlot gebracht worden.

Bij het deskundig onderzoek bleek, dat de boot in het geheel geen schade bekomen heeft. Ook de lading werd onbeschadigd aan wal gebracht.

Het heeft weinig gescheeld of de A l b a n i a n was tegen den zandzuiger, die in den havenmond ligt, aangevaren".

WAT DE INLANDER ZEGT.

Raadgevingen. In de P e m b r i t a B e t a w i prijst een geloovig Muzelman aan troost in het gebed en kracht in het geloof te zoeken. Wij, Inlanders op Java, zoo schrijft hij, zijn reeds geruimen tijd naar lichaam en geest ziek. Hoe dikwijls is dit

niet reeds door ongeletterde kjais en santris tot ons gezegd. O, mensch, die ziek zijt, bid èn gij zult geen medicijn meer noodig hebben! Het is beter in het zalige hiernamaals te vertoeven dan in het zondige aardsche bestaan. Doch laat ons niet overdrijven: Bidden alléén is niet voldoende; menschen, die nooit iets anders uitvoeren, doch zich in godsdienstige overpeinzingen verdiepen en gebeden opzeggen voor zichzelven en voor anderen, brengen het óók niet ver. Men moet zich in het volle werkelijke leven bewegen. Menschen, die niets geleerd hebben, zijn bijgeloovig, gelooven aan booze geesten, die bezworen moeten worden tot genezing van kwalen en ziekten. Het ongeloof — zegt hij — is de vader van ontelbare ziekten, maar het bijgeloof maakt dit aantal nog grooter. Ieder leed is het onmiddellijk gevolg eener zonde, produkt des ongeloofs. Vele lijders zouden waarschijnlijk van hunne kwalen verschoond gebleven zijn, indien een vruchtbaar geloof hun den wil en de kracht verleend had ter bestrijding van hunne booze neigingen. De helft van alle zieken, die met allerlei medicijnen te werk gaan, deed beter als zij eens beginnen wilden de genezing op zielkundige wijze te probeeren. Een moedige veldtocht tegen de zwakheden van het gemoed, tegen de kwade lusten en gewoonten in den naam van Allah — Zijn naam zij geprezen! — zou veel zuchtende en moedelooze menschen eerder en beter voorthelpen dan dokters of medicijnen, hoe goed deze in sommige gevallen ook mogen wezen. Beproef het maar eens.

Men is nu toch wel overtuigd van de bedoeling, die bij de oprichting van de Sarikat Islam heeft voorgezeten, nm.: de opheffing van het Javaansche volk, dat tot heden toe als 't ware in duisternis heeft rondgedoold. Het licht is opgegaan en wij hebben 't noodig gevonden, de volgelingen indachtig te maken aan de voorschriften van den godsdienst, welke voor den sterveling hier op aarde onontbeerlijk zijn om gelukkig te leven. Wel is waar belijdt de inlandsche bevolking den Mohamedaanschen godsdienst, doch de meesten doen dit slechts in naam. Met den inhoud van die leer zijn slechts weinigen goed bekend. Ware de Inlander meer met den geest van de Islam doortrokken, dan zouden niet alleen zijn lichaam en ziel daarbij meer baat gevonden hebben, maar tevens zouden dan zeker groote misdrijven, ketjoepartijen, moorden, oplichterijen en vele andere overtredingen tot de zeldzaamheden behooren. Naar wij nu in onze naaste omgeving (Meester Cornelis) konden bespeuren heeft de S. I. werkelijk reeds veel goeds gedaan. De godsdienstvoorschriften worden veel getrouw opgevolgd; groote misdrijven worden minder bedreven. Zij, die in zorgen zitten door sterfgeval, ziekte als anderszins, worden geholpen. Ook in elkanders vreugde en blijdschap wordt grooter deelneming en belangstelling betoond. Slechte gewoonten worden langzamerhand afgelegd. Maar nog veel meer kan en moet gedaan worden in het belang van ons gemeenschappelijk welzijn. Zoo wordt o.m. bij huwelijksfeesten nog te veel geofferd. De mannen moeten ieder minstens f 0.50, de vrouwen elk f 0.25 betalen. Heeft zoo'n plechtigheid in de dessa bv. vier keeren in de maand plaats, dan wordt daarvoor alleen in één reeds minstens f 3 gebruikt, wat te veel is voor iemand met een inkomen zelfs van f 30 tot f 48 in de maand, laat staan van f 12 of f 15. Het resultaat is, dat dan ééns in de week maar niet gegeten wordt, of dat goederen in het pandhuis beleend worden. Het beste zou zijn geen deel meer te nemen aan die feestmaaltijden, zoolang zij op deze wijze plaats vinden (Koendangan). Hierin zou de S. I. een gunstige verandering kunnen brengen, lettende op de draagkracht der deelnemers. Of de verplichting tot bijdragen (soembang) zou kunnen worden afgeschaft. Enkelen zijn hierin reeds voorgegaan. Schrijver verwacht op het gebied van kennis en vooruitgang nog meer hulp van de S. I., speciaal voor de inlanders van Batavia en omstreken. Wij hebben, zoo vervolgt hij, te Batavia o.m. 'n dokter-djawa, een Koningin Wilhelmina en een Hoogere Burgerschool; deze worden bezocht door Javanen, Soendaneezen en Sumatranen, maar tot nu toe door geen enkelen Bataviaan. Waarom niet? Is men bang daardoor zijn geloof te verliezen? En de anderen dan? Vermeerdering van kennis brengt eerder versterking aan voor het geloof, dat alsdan gezuiverd wordt van alle bijgeloof. Waarom richten wij hier ook geen inlandsche tokos op, zooals op andere plaatsen van Java? Batavia blijft maar steeds in de oude sleur voortleven. Ook Palembang blijft in dit opzicht nog bij Java ten achter, roept R. Oemar Azhari in de Warta Palembang uit. Waar blijven die coöperatieve winkelvereenigingen, die ons los moeten maken van den Chinees?

Ned.-Ind. Artsen-school. De Soerabajasche correspondent van de Pembrita Betawi schrijft, dat de N. I. A. S., voor Soerabaja in het bijzonder en voor Java in het algemeen, een groote aanwinst is; hij vermeldt het volgende: Toegelaten op die school mogen alleen worden zij, die de 7e klas van de lagere school met goed succes hebben afgeloopen. Met de 3 voorbereidende klassen mee zal de studie aan deze inrichting minstens tien jaren duren, dus één jaar langer dan op de S.T.O.V.I.A. Dit komt, omdat bij eerstgenoemde na het voorbereidend onderwijs, vóórdat dus met de eigenlijke studie wordt begonnen, eerst een jaar besteed zal worden aan de schei- en natuurkunde. In den voorbereidenden cursus worden plant- en dierkunde en Duitsch gedoceerd en welke taal noodig wordt geacht, omdat de meeste geneeskundige werken daarin geschreven zijn. De correspondent beweert, dat de Inlandsche of Indische arts aan deze inrichting, zoo niet meer en beter, dan toch minstens even goed voor zijn eigenlijk vak onderlegd zal worden dan in Holland. Hij zal hier o.a. meer op specifiek Indisch gebied te weten komen van verschillende huids- en geslachtsziekten, alsook van de gerechtelijke geneeskunde. De Ind. arts zal ook de genees-, heel- en verloskunde mogen uitoefenen. Maar hij kan geen officier van gezondheid worden, voorloopig althans. De studie is er vrij, in zooverre dat men niet gebonden is om later in Gouvernementsdienst te treden. Waar op deze inrichting geen onderscheid gemaakt wordt tusschen kunne of landaard, Europeanen, Indiërs, Inlanders, Chineezen, Arabieren, jongens en meisjes worden toegelaten, vindt hij het vreemd, dat wel „Indo's", maar nog geen enkele Chinees zich voor deze school heeft opgegeven. Het aantal leerlingen is nog niet groot. Dr. Sitter, de Direkteur, acht het beter met een klein getal te beginnen, daar de leerkrachten ook nog niet groot zijn. Ouders, die niet in staat zijn hunne kinderen naar Holland te zenden, kunnen hen nu in Indië voor arts laten studeeren, zij het ook, dat de diploma's op dit oogenblik nog niet geheel gelijkgesteld zijn. Een geneesheer heeft in Indië een mooi bestaan; in Deli b.v. zijn Inlandsche artsen, die f 800 's maands verdienen. Ontegenzeggelijk is dus deze N. I. A. S. voor ons van groote waarde. Zoo besluit schrijver.

Inl. kleine Ambachtscholen. Het Gouvernement is voornemens kleine ambachtscholen op te richten op plaatsen, waar reeds vele inlandsche handwerkslieden worden aangetroffen. De Bintang Soerabaja, die dit vermeldt, is van oordeel, dat deze scholen eigenlijk niet onder het departement van onderwijs, madr onder dat van Landbouw moeten komen te staan. Zoo ook de reeds bestaande ambachtschool te Soerabaja, die volgens schrijver niet goed aan het doel beantwoordt.

Een noodige politie-maatregel. De Inlandsche politie te Semarang is onlangs met 33 politieoppassers en 11 wantris politie vermeerderd, speciaal met het oog op het tegengaan en voorkomen van suiker- en rietdiefstallen (Pewarta Soerabaja).

Voordeelen der Eur. kleeding. De Pembrita Betawi vertelt van een Javaanschen jongeling uit Djombang, die kort geleden het eindexamen van de Hoogere Burgerschool met goed succes heeft afgelegd en daarna naar een betrekking bij de Babat—Djombang (Soerabaja) Stoomtram-Mij. solliciteerde. Hij kon de verlangde betrekking krijgen, maar toen hij vernam, dat daaraan slechts een maandelijksch traktement van f 50 verbonden was, bedankte hij voor de plaatsing. Hij vond f 50 's maands om te beginnen te weinig voor imand, die zooveel geleerd had als hij. Een poosje later bedacht hij zich, dat hij, naar deze betrekking solliciteerende, zich aangemeld had in de Javaansche kleederdracht, en dat hem misschien daarom zoo'n geringe bezoldiging (altijd naar zijne meening) was aangeboden geworden. Hij zou nu nog eens om die betrekking, maar dan als Europeaan gekleed, zich komen voorstellen. Wellicht, dat de maatschappij voornoemd hem dan meer zou geven. En werkelijk, toen hij nu, Europeesch uitgedost, om dezelfde betrekking kwam vragen, die gelukkig nog niet vervuld was, bood men hem f 80 's maands aan, dus f 30 meer! Maar, vraagt nu de berichtgever, zal hij deze f 30 wel niet hoog noodig hebben voor het schoeisel en de duurdere kleederdracht? Zou hij ten slotte met f 50 's maands niet goedkooper zijn uitgekomen?

Meer en meer worden er toch stemmen gehoord om de Javaansche kleederdracht af te leggen en de Europeesche aan te nemen, althans als men in functie is, in burgerlijke, lands- of partikuliere betrekkingen. Een zekere Sastro Soebroto beveelt het in bovengenoemd blad ten sterkste aan. De Inlandsche ambtenaren moeten het voorbeeld geven; de hoogst geplaatsten het eerst, opdat de minderen dan spoedig volgen zullen. In Soekaboemi wordt dit reeds gedaan; zij dragen dan nog alleen den hoofddoek, als teeken, dat zij Inlanders zijn. De Javaansche kleederdracht is niet bevorderlijk voor de vlugheid van beweging, zoo noodig voor de spoedige afdoening van zaken. De Javaansche kleederdracht doet denken aan die overdreven hormats (cerbieds-) betuigingen, aan gila hormat (grootheidswaanzin), die niet meer van onzen tijd zijn. Waarom willen wij hiervan wèl afstand doen en zouden wij de Javaansche kleederdracht niet kunnen afleggen? De vergunning daartoe is niet noodig. Reeds onder het bestuur van den Gouverneur-Generaal Van Heutsz werd bij Gouvernementsbesluit van 24 November 1907 No. 23 te kennen gegeven, dat daartegen geen bezwaar bestond. Het betrekkelijk politiestrafreglement spreekt van vermomming in een andere kleederdracht dan in die van den landaard of de kunne, waartoe hij of zij behoort. Van vermomming is hier immers geen sprake. Bedoeld artikel is hier dus niet van toepassing. In vroegere jaren werden Inlanders, maar voorname-

k Chineezen, omdat Inlanders zich zelden er aan huldig maakten, op dit artikel gestraft, als zij gehoeid over straat liepen of een Europeeschen hoed jas droegen. Die tijd is nu gelukkig voorbij. De ain pandjang is een lastige, hinderlijke acht. De vervulling van onze taak gaat tegenoordig met spoed gepaard. Wij leven in een tijd n stoom en electriciteit. Wij maken van spoor, am en fiets gebruik. Vroeger waren de Europeaen ook anders, omslachtiger dan nu gekleed. De esloten witte jas heeft de zwarte jas verdrongen. e Japanners hebben ook hunne kleederdracht veranderd. De Kimonos hebben in het openbaar afgedan. Alle naties zijn er op uit om zich zoo te leeden, dat zij vlug hun werk kunnen doen. Met e verandering van kleeding hebben zij hunne naionaliteit toch niet veranderd. De Javanen, die te ekka zijn geweest en als hadji in een andere kleeerdracht terugkeeren, zijn toch Javanen gebleven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ongeregeldheden. Volgens de Pewarta Soerabaja was 't in Krawang, t. w. in de Pamanoekanlanden, lang niet rustig. Er bestond gevaar, at daar Inlanders en Chineezen slaags zouden aken, daar de toestand zeer gespannen was. Duizenden Inlanders waren op de been, opgestookt oor honderden santris. De assistent-resident, egent en controleur van Poerwakarta zijn toen aar Pamanoekan vertrokken om de Inlanders tot edaren te brengen en de Chineezen gerust te stelen. Naar Batavia werd om militaire hulp gevraagd. Onder aanvoering van twee officieren zijn daarop 0 militaire wielrijders te Pamanoekan aangekomen, ewapend met klewang en revolver, met den last m, waar noodig, van de wapens gebruik te maken. Gelukkig is het niet zoover gekomen. De antris hebben zich niet meer laten zien. De regent gaf den Chineezen den raad hunne winkels eer te openen en is daarna naar Indramajoe vertokken om ook dáár de rust te herstellen. Te Losarang (Indramajoe) was de verhouding ook niet l te best. De pradjoerits (gewapende politiedienaren) moesten er bij te pas komen. De Chineesche handelaren sloten ook dáár des avonds om uur hunne tokos. In de dessa Lobena hadden enige Chineezen 's avonds in de voorgalerij van unne woning een samenkomst en werden van uit en straatweg gesard door 5 Javanen, welk aantal langzamerhand aangroeide tot een paar honderd ie met steenen naar de Chineezen gingen werpen. Veiligheidshalve gingen deze toen binnenshuis en sloten deuren en vensters. Enkele Inlanders beproefden de telegraaf- en telephoondraden door te snijden. Een inlandsche bediende van de Chineezen, oor een boodschap naar buiten gezonden, werd oor een Chinees aangezien en doodgeschoten. Er ond een groote verhuizing plaats van Chineezen it de dessa naar de afdeelingshoofdplaats Indramajoe, waar zij hopen beter beschermd te worden egen de aanmatigingen en aanrandingen der Inlanders. Ook in Tangerang deden zich opnieuw ngeregeldheden voor. De Chineesche waroengs werden ondergraven, waarvan een paar op korten afstand van het assistent-residentiebureau gelegen zijn. En toch werd door het bestuur verklaard, dat de toestand in deze afdeeling rustig en veilig is, roept de Perniagan uit. Aan de Pewarta Soerabaja werd bericht, dat de Inlanders in Pondok Gedé (Meester Cornelis) niet tevreden waren over het bestuur van den Chineeschen landeigenaar. Ten getale van 6000 kwamen zij bij dezen hunne bezwaren voorbrengen. Hij stond hen te woord, waarna zij naar hunne woningen en kampongs terugkeerden. Kort daarop vernam hij evenwel door spionnenberichten, dat de bevolking van zes kampongs voornemens was het land af te loopen en de administrateurswoning te plunderen. De assistent-resident van Meester Cornelis werd gewaarschuwd, die terstond in een auto naar Pondokgedé ging en de zaak onderzocht. Volgens bovengenoemd blad heeft dit Hoofd van Plaatselijk Bestuur na een nauwgezet onderzoek bevonden, dat bedoelde berichten onjuist waren, dat er niets gebleken was van onrechtmatige handelingen van den Chineeschen landeigenaar of zijne ondergeschikten. Eveneens was gebleken, dat aan de Inlanders, opgezetenen van het land, iets te kort was gedaan.

Tusschen S. Islammers en leden van de Darmo Atmoko is de verhouding weer gespannen (Pewarta Soerabaja). Het heette, dat deze beide vereenigingen in elkaar opgelost waren; maar nu wordt uit Semarang bericht, dat zij weer tegenover elkander staan. In de kampong Gerdjadji waren zij bijna handgemeen geraakt. De assistent-resident, tijdig gewaarschuwd, kwam met een voldoende politiemacht opdagen om de partijen van elkander te scheiden en naar huis te doen gaan.

Chineezen laten zich ronselen. Meer en meer verdreven uit de dessas en uit verschillende kleine neringen gestooten, is, volgens hetzelfde blad, het aantal Indochineezen, die een koeliecontrakt voor Deli en andere streken van Sumatra's Oostkust, in den laatsten tijd hebben aangegaan, zeer groot. De ronselaars hebben vooral te Semarang een vruchtbaar arbeidsveld gevonden.

Hulpbetoon. Billijkheidshalve — alzoo de Bintang Soerabaja — moet evenwel ook vermeld worden, dat bij een brand in een Chineesche wijk te Soerabaja door de krachtdadige hulp van de toegeschotene Sarikat Islammers, de brand spoedig gebluscht werd.

Chineesche Consuls. De Pembrita Makassar verneemt, dat de vermaarde en op Java welbekende Dr. Lim Boen King tot consul te Soerabaja zal worden benoemd, en dat de heer Shen Choen Hoon, thans secretaris van de Chineesche legatie te 's-Gravenhage, als consul te Padang zal optreden.

Een nieuwe pasar is te Toendjoengan (Soerabaja), door den heer Droste van Malang opgericht en 60 plaatsen zijn er reeds gehuurd of gepacht door verschillende Chineesche kleinhandelaren. Enkele Europeanen, behoorende tot het personeel van handelskantoren, hebben ook plaatsen gehuurd om de goederen van hunne firma's in 't klein te kunnen verkoopen. Ook Bombayers maken er gebruik van. Deze pasar en de daarvoor gemaakte regelingen vallen zeer in den smaak en moeten beter zijn dan die van de welbekende en zeer gerenommeerde Pasar Gelap (Pewarta Soerabaja).

Van Vreemde Koloniën.

De onthouding van Groot-Brittanië bij de Panama-tentoonstelling.

't Besluit der Br. regeering om geen deel te nemen aan de tentoonstelling te San Francisco, vindt in Engeland meer af- dan goedkeuring.

The Times noemt het een ,,dwaling''. Het heeft in geheel Amerika kwaad bloed gezet, zooals te verwachten was. De Br. regeering geeft er wel een onschuldige reden, de te hooge kosten in verhouding tot te verwachten resultaten, voor op, en deze reden zal wel eerlijk gemeend zijn, maar 't aantal Amerikanen, dat haar als zoodanig aanneemt, is gering. Het meerendeel der menschen oordeelt naar indrukken en de Amerikanen maken hierop geen uitzondering. Het is hun niet uit het hoofd te praten, dat de oneenigheden, die over de tarieven voor het Panamakanaal en over toepassing van de bestaande scheepvaarttractaten, tusschen Washington en Londen bestaan als de eigenlijke reden moeten worden beschouwd voor de onthouding van Engeland. Zij vinden het dan ,,klein'' op deze wijze uiting te geven aan 't bestaande misnoegen.

The Times zet dan uiteen, waarin de ,,dwaling'' bestaat. De Engelsche fabrikanten en groothandelaars hebben er zich in de laatste jaren meermalen over uitgesproken, dat tentoonstellingen een zware belasting op hun zaken leggen. Zij staan met dit oordeel niet alleen. Op een in October l.l. te Berlijn gehouden congres, waar veel landen vertegenwoordigd waren, was de algemeene strekking het houden van ,,groote algemeene tentoonstellingen'' niet meer te bevorderen. De Gentsche tentoonstelling was toen al georganiseerd, maar, overeenkomstig dit verlangen, verbond de Belgische regeering zich geen nieuwe te steunen vóór 1923. Met deze verklaring voor zich, had de Britsche Reg. te beslissen over deelname aan de tentoonstelling te San Francisco. Bij onderzoek bleek haar, dat de Br. handel weinig lust had er aan mede te doen. Om het land goed te doen uitkomen zou de deelneming van de regeering den Staat 250000 P. St. kosten, terwijl dit voor de betrokken exposanten nog op 500000 P. St. werd geschat. Dat de regeering hiervoor is teruggeschrokken is wel te verklaren, maar tòch is het hechten van zoo groote beteekenis aan de Berlijnsche stemming een dwaling. De Br. regeering had een ruimen blik op het groote belang der zaak moeten hebben, meent 't city-blad. De waarde van een tentoonstelling is niet in ponden uit te drukken. Zij ligt o.m. ook in de onderlinge opvoeding en mededinging der volkeren, ten opzichte van kennis, begrip en waardeering. Deze, zeker niet nieuwe, waarheid moet gewogen worden tegenover de uitspraak der Berlijnsche conferentie. Zoo hebben de andere landen ook gedaan. Nu er aanleiding bestond om van de Amerikanen bijzondere gevoeligheid voor een onthouding te verwachten, had Gr.-Britt. dubbel voorzichtig moeten zijn.

Daar Canada en Australië wel aan de tentoonstelling deelnemen en hun best doen om flink voor den dag te komen, zal de beslissing van 't moederland nog te meer afsteken, daar de belangen van deze landen, in alles wat de Panamakanaal-aangelegenheden betreft, nauw met die van Engeland samengaan. Hieruit blijkt nog te meer, dat het een dwaling is de beslissing van de regeering als een onvermijdelijk gevolg te beschouwen van de Berlijnsche uitspraak, waarin die groote dominions ook betrokken waren.

Zooals men weet, geldt 't voorgaande vrijwel letterlijk ook voor Duitschland, dat zich officieel ook van deelname onthoudt, om gelijke redenen, en met gelijke besprekingen door de Amerikanen en de pers.

Somalieland.

Waarom is een kleine macht zoover naar Somaliland ingetrokken dat een overvalling uitgelokt moest worden? De bronnen, waar 't kameelenkorps een dervishtroep heeft ontmoet, liggen minstens 30 mijlen Z.-W. van Boerao, dat weer 140 mijlen van

de kust verwijderd is. In Januari 1910 besloot de Br. regeering 't binnenland van Somaliland te ontruimen en slechts een 2- à 3-tal punten aan de kust bezet te houden. In Maart d.a.v. werd de ontruiming als volbracht gemeld. In de daarop volgende maand bracht de onder-secretaris voor koloniën, kolonel Seely, eenige kwade oogenblikken door, toen hij in 't Lagerhuis over deze evacuatie werd geïnterpelleerd en haar slechts zwak wist te verdedigen. Seely zei toen o.m.: „Ik vraag elk lid, dat belang stelt in vraagstukken van krijgskundigen aard, of het een verstandig plan was voor een land, dat zoo op het hoog houden van zijn prestige bedacht moet zijn, om 2 à 300 man op 140 mijlen van de zee, afgezonderd in 't midden van Somaliland te laten, waar 't volk elk oogenblik een vijandige houding tegenover hen kan aannemen?"

Thans is door de Reg. juist gedaan, wat toen door haar woordvoerder veroordeeld werd, een troep van slechts 150 man was tot midden in Somaliland doorgedrongen.

De Engelsche pers keurt deze politiek sterk af. Zij is vol bewondering voor den moed van de leiders dier kleine ondernemingen en voor den commissaris Archer, die met 20 man te hulp wilde, maar zij keurt de politiek af, die dit mogelijk en noodig maakt.

Volgens het telegram van Archer heeft 't gevecht zich aldus afgespeeld. Het korps 150 kameelruiters onder Corfield werd op een verkenningstocht tusschen Berbera en Odioein door een kolonne Derwishen overvallen, ongeveer 1000 geweren sterk. De Britsche troep verschanste zich in struikgewas, en wist zich zoo staande te houden, maar Corfield sneuvelde met 50 à 60 der zijnen. Een paar ruiters waren gevlucht en bereikten 't dorp waar Archer als commissaris was. Deze snelde met kapitein Summers, en zijn escorte van 20 inlanders en een aantal bevriende inboorlingen het bedreigde korps te hulp, en seinde naar Berbera en Aden om hulp. Hij vereenigde zich met 't benarde kameelruiterkorps, samen trokken zij terug, waarbij nog verliezen werden geleden, kapitein Summers werd gewond. De Derwishen gaven de vervolging op, doordien zij gebrek aan munitie hadden, en zoo kon Boerao bereikt woeden, vanwaar de tocht naar de kust ongestoord volbracht werd, al ging dit, door de mede te voeren gewonden, nog met groote bezwaren gepaard.

O.- en W.-Ind. Literatuur-Overzicht.

De Nederlandsche Regeering en de mijnbouw in Ned.-Indië.

In het jongste nummer van De Ingenieur wil de heer C. J. M. Wertheim een einde zien gemaakt aan het geschrijf over bovengenoemd onderwerp, dat nu telkenmale de kolommen van De Ingenieur in beslag neemt. Het laatste stuk van den heer E. C. Abendanon heeft hem inzonderheid boos gemaakt; hij zegt o.a. tegen den redacteur: „Van de ruimte van Uw weekblad is en wordt misbruik gemaakt, men tracht zaken op te blazen, die dit niet waard zijn en die slechts bij weinigen van Uw lezers belangstelling kunnen opwekken, maar ook trachten enkelen, bij leeken op geologisch en mijnbouwkundig gebied, scheeve voorstellingen wortel te doen schieten, om een weg te banen voor de verwezenlijking van hun plannen, plannen o.a. om geologen aan de Technische Hoogeschool te willen opleiden".

In een Naschrift belooft de redacteur, de heer R. A. van Sandick, de discussie te zullen sluiten, tenzij er zich geheel nieuwe gezichtspunten opdoen.

Gouvernementsveearts in Ned.-Indië.

In afl. 2 van deel 25 der Veeartsenijkundige bladen voor Ned.-Indië is opgenomen de tekst eener voordracht van Dr. H. 't Hoen over de positie en den werkkring van den gouvernementsveearts in Nederlandsch-Indië, gehouden aan 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht. De voordracht ademt een opgewekten toon en Dr. 't Hoen spoort de studenten die voor het veeartsenijkundig staatsexamen werken, aan zich een werkkring in Ned.-Indië te kiezen nu dit land, vooral de afgeloopen 10 jaar, zich enorm heeft ontwikkeld en de veeartsenijkundige dienst een schoone toekomst tegemoet gaat.

Evenwel constateert schr., dat de stemming onder de gouvernementsveeartsen, vooral de jongeren, waarvan er velen op de buitenbezittingen geplaatst zijn, alles behalve opgewekt is. En dan komt het oude liedje: „Vergelijkt men dan ook de salarieering van andere categoriën van ambtenaren, aan wier opleiding geen hoogere eischen gesteld worden, dan komt het ons voor, dat eene hoogere bezoldiging alleszins billijk is en een eerste vereischte zal blijken om van uit Holland geregeld een voldoend aantal veeartsen voor den dienst in Nederlandsch-Indië te kunnen krijgen".

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 7 van den 44en jaargang bevat o.m. de volgende opstellen: De werkkring van den officier bij een depôt-bataljon, door S. K. — Hoe moet men optreden onder mitrailleurvuur en op welke wijze kan men mitrailleurs het best bestrijden? door J. A. Fleischer. — De veldtocht in Tracië, door du Croo. — De toepassing van het velddienstvoorschrift, door X. — Verhouding tusschen opperbevelhebber en chef van den staf gedurende de 1e Atjeh-expeditie, door O. Ilgen. — Over mitrailleurs en mitraillisten, door E. Kilian. — Het Rumeensche leger, door A. J. Gooszen. — Javaansch voor het leger, door D. van Hinloopen Labberton. — Hoe berichten uit Nederlandsche tijdschriften somtijds worden overgenomen in het buitenland. — Buitenlandsche verloven voor officieren, door S. — Van vreemde legers. — Mededeelingen, betreffende het Indische leger.

Nog goedkooper dan Prof. van Vollenhoven's wereldpolitiemacht.

Bovengenoemde afl. van het Ind. Mil. Tijdschrift bevat onder de korte mededeelingen het navolgende berichtje, getiteld: De Duitsche koloniën in geval van oorlog.

„Dr. Solf, Staatssecretaris van het departement van koloniën, heeft een commissie benoemd, belast met een onderzoek naar de situatie der Duitsche koloniën in geval van oorlog. Voorzitter dier commissie is hertog Johann Albrecht van Meckelenburg, die reeds sedert verscheidene jaren het voorzitterschap van de Duitsche koloniale vereeniging bekleedt. De commissie zal zich minder bezig houden met de bescherming der kolonie tegen een aanval van buiten, dan met de maatregelen tegen een eventueelen opstand der inboorlingen in geval een gewapend conflict in Europa uitbreekt. De Staatssecretaris is n.l. van meening, dat het gevaar voor zulk een opstand, wanneer het moederland in een oorlog gewikkeld is, zeer groot is. Met het oog hierop zou Dr. Solf ook de mogelijkheid overwegen van een internationale overeenkomst, om de koloniën der oorlogvoerende partijen als neutraal grondgebied te beschouwen".

De jongste koloniale mogendheid steekt ons waarlijk nu al de loef af, want aan de uiterst practische oplossing van ons moeielijk defensievraagstuk door het sluiten van internationale overeenkomsten, waarbij Ned.-Indië in geval van oorlog als neutraal grondgebied wordt beschouwd, hebben onze politici nog niet gedacht.

En het middel is nog goedkooper dan prof. van Vollenhoven's wereldpolitiemacht.

Een nieuw gezichtspunt!

Opium-verkoop.

We lezen in de Rijnsche Zending (blz. 59):

Zendeling Guillaume is zeer bedroefd. De Regeering had mantri's en helpers (hoogere en lagere ambtenaren) noodig voor den verkoop van opium. Men weet, dat in onze Oost de opium-regie is, d. w. z. de Regeering verkoopt zelf de opium en zoekt langs dezen weg den verkoop te regelen en het gebruik te verminderen. Na jaar en dag zal, zoo meent men, de opiumhandel een einde nemen.

Deze regie werd nu o.a. ook ingevoerd in Medan op Sumatra en er waren vele ambtenaren noodig. De Christen Bataks maakten van deze schoone gelegenheid om een postje te krijgen, gretig gebruik. Niet minder dan 700 vertrokken naar Medan om hun leven te wijden aan den verkoop van den lichaam- en zieldoodenden opium. Zelfs Zondags zijn ze niet vrij, want de Regeering oordeelt dat ook Zondags dat verderfelijk goedje te verkrijgen moet zijn. Voor het godsdienstig leven der jonge Bataks is dit verblijf te Medan hoogst schadelijk. De Zending heeft een Evangelist-onderwijzer naar Medan gezonden om het volkje bijeen te houden en ze te bewaren voor den fatalen invloed van den Islam en van de tegenwoordige wereld, en dit is zendeling Guillaume een reden tot groote blijdschap. De taak van dezen evangelist-onderwijzer is echter niet gemakkelijk.

Herdenking vrijmaking der slaven.

In het Juli-nummer van de „Berichten uit de Heidenwereld" geeft R. Voullaire van Paramaribo een overzicht van het werk der Broedergemeente sedert de vrijmaking der slaven.

In 1863 was het werk voor een zeer groot deel over de districten verdeeld; de zendelingen werkten op de plantages, waar de slaven waren. Men vond er 14 à 16 zendelingen, met 22.000 zielen onder hun verzorging. In de stad waren slechts 2 kerken met nog geen 6000 zielen, en er waren wel 15 zendelingen, maar deze hadden ook allerlei te doen in den manufactuurwinkel, timmerwinkel, bakkerij, expeditiekantoor. Alle gewicht van den geestelijken arbeid lag derhalve in de districten. De Christenen waren één soort volk, allen slaven, allen even arm, allen even weinig ontwikkeld, het werk was e v a n g e l i s a t i e. Schoolonderwijs werd niet toegelaten; in 1858 werd voor het eerst toegestaan de slaven te leeren schrijven.

Van gemeentelijke organisatie of van finantieelen steun van de zijde der slaven kon geen sprake zijn; van medearbeid der Christenen evenmin. Eenige broeders en zusters waren als helpers en kerkdienaars aangesteld, maar dit ging zeer gebrekkig.

Thans is er een groote verandering ingetreden. Het aantal Christenen is niet belangrijk vermeerderd, het bedraagt nog ruim 28.000, maar de Christenen zijn verplaatst. Te Paramaribo vindt men er 15.000 en in de districten slechts 13.000. De arbeid heeft dientengevolge een geheel ander karakter gekregen. Voorheen was de zendeling meest reizend prediker. In het groote district Charlottenburg, waar 264 Christenen waren, en waar in 1862 als volwassenen gedoopt werden 185 negers, bestond nergens

n kerkgebouw en ook nergens een georganiseerde meente. De zendelingen reisden bestendig van ntage tot plantage.

In de stad waren vroeger twee kerken: de groote rk en de kerk in de voorstad Combé, eigenlijk n hulpkerkje. Nu zijn er: de groote kerk, de mbé-kerk, de Wanica-kerk, de Rust- en Vrede-rk, de Noorderstadskerk en de Zuiderstadskerk. orheen was er bijna geen school, nu zijn er 7 holen met 1924 leerlingen. Ook is er een I n-ndsche kerk gesticht of beter gezegd geor-niseerd en geïnstitueerd.

De Sarikat Islam.

In het Aug.-nummer van het Zendingstijdschrift Macedoniër houdt Ds. D. Bakker eene beschou-ing over de Sarikat Islam. Hij wijst er op, dat ze vereeniging, evenals Boedi Oetomo, lotsverbe-ring van den Inlander voorstaat, doch op andere jze. Beweegt B. O. zich vooral op onderwijsge-ed en op het terrein van intellectueele ontwikke-ng, haar jongere zuster heeft eigenlijk een gansch der aanzien. Zij telt hare leden niet bij voor-eur onder de hoogere standen, maar weet de groote assa tot zich te trekken. Zij zoekt lotsverbetering an den inlander door de trachten den handel in anden te krijgen en zoo direct de finantieele oordeelen te plukken, die thans in hoofdzaak in anden vallen van Europeaan en Chinees. Einde-ijk verklaart de S. I. zich op religieus terrein niet eutraal, maar stelt zich bepaald ten doel het gods-ienstig leven van den Javaan (en gelijk haar naam anduidt, bijzonder het Mohammedaanssh godsdien-tig leven) te versterken.

Na een en ander in bijzonderheden te hebben na-egaan, zet Ds. Bakker het standpunt uiteen, dat e zending z.i. tegenover Sarikat Islam dient in te emen.

Weekblad voor Indië.

No. 13 opent met een levensbeschrijving (met por-ret) van den, den 24en Juni j.l. te Batavia over-eden, Raad van Indië R. H. Ebbink.

Daarna eenige bijzonderheden van den op Soem-bawa zoo noodlottig om het leven gekomen heer en evrouw Eijsenburger, met het portret der versla-genen.

Mr. J. Dijkstra levert vervolgens eene beschou-wing over de tentoonstelling „De Vrouw 1813—1913"; verder penkrast Ofoei over de Sarikat Is-lam; terwijl Dr. A. A. Fokker een artikeltje schrijft: „Men moet 's buiten z'n boekje gaan", hetwelk zich op taalgebied beweegt. Het moet voor Dr. F. min-der aangenaam zijn, dat de zetter den naam van den grooten taalgeleerde Neubronner van der Tuuk verhaspeld heeft tot Neubromer van der Funk.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 32: Nieuwe onderzoekingen over suikerfabricatie uit maïs, door H. C. Prinsen Geer-ligs. — Diamantbohrungen für Schürf- und Auf-schlussarbeiten über und unter Tage, door N. Wing Easton. — Begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1914. — Beschrijving behoorende bij de octrooi-aanvrage van den heer P. van Leersum te Tjinjiroean, Bandoeng (Java), betreffende eene be-reidingswijze van zwavelzuur-kinine en kininesoor-ten uit verschen kinabast. — De economische toe-stand van Suriname in 1913. Kultuurberichten (Het verbruik van Sumatra-tabak in de Vereenigde Sta-ten van Noord-Amerika. — Nieuwe cocos- en thee-kultuurondernemingen op Sumatra. — Uitgifte van gronden in erfpacht in de Buitenbezittingen. — Ba-nanen in Suriname. Enz.). — Kleine mededeelingen (De Koloniale Tentoonstelling te Semarang. — Uit-breiding van het Observatorium te Batavia. — Sa-rekat Islam. — Arbeidstoestanden op Sumatra. Enz.). — Verkeerswezen (Toestanden op Tandjong Priok. — Spoorweg-aanleg in Sumatra. Enz.). — Finan-cieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

INGEZONDEN.

Eene gedachte over „Een denkbeeld!"

Al stelt de vereeniging „O o s t e n W e s t" zich buiten de politiek, zij zal toch o. a. bij vergaderin-gen de bespreking van politieke onderwerpen m. i. niet altijd kunnen vermijden, nu ook in Holland het opleven der Indische Maatschappij door velen niet met een „licht-schouderophalen" als iets, dat weer in de doofpot uitgebluscht kan worden, maar als iets van groot gewicht, waarmee de Regeering t e n e e r s t e rekening moet gaan houden, wordt be-schouwd. De Javaan (ik spreek hier van den ont-wikkelde in de eerste plaats) wenscht niet meer be-handeld te worden als iemand, die „ziende blind" is! Niet alléén de Javaan, ook de Indo-Europeaan ont-waakt en zij beiden schudden ons, Europeanen, uit een dommelige doezeling.

Een politiek brieschje waaide gestadig van overzee naar Ned. Oost-Indië en is op Java reeds tot een frisschen, stevigen wind geworden!

M e n wenscht hier nu medezeggingschap in regee-ringszaken, wil niet langer behandeld worden als een onmondige, doch z e l f kiezen, wie voor de toekomst zorgen zal, dat men door ontwikkeling in staat zij hier geheel op eigen beenen te staan.

Waar „ons Moederland" ons steeds maar een „Vader", gekozen in en door dit Moederland, zendt, zou het opgroeiende kind wel eens weerbarstig kun-nen worden en, als het volwassen is, andere wegen gaan volgen dan hem door dien Vader geleerd en opgedrongen werden.

De heer Ritsema van Eck geeft in zijn „E e n d e n k b e e l d" den raad, dat alle Nederlanders hier van elke politieke medezeggingschap moesten af-zien, opdat niemand in de kolonie dit zal eischen! Men zou hier dus gedoemd zijn om als een ma-chine te leven!

Hoe men, als ontwikkeld man, zooiets eischen kan, is voor een denkend mensch onbegrijpelijk!

De toestand op Java doet mij denken aan dien van Duitschland na den val van Napoleon (1815), zooals Jorissen ons dien beschrijft in één zijner „Historische schetsen": „O o k d à à r h e e r s c h-t e o n g e l ij k h e i d v a n r e c h t e n, maar ook dààr was hervorming onbereikbaar, zoo deelneming aan de regeeringszaken het voorrecht bleef van en-kelen......

„een volksvertegenwoordiging moest zoowel op de wetten als op de uitvoering blijvenden en regelma-tigen invloed uitoefenen". Men zal mij wellicht te-genwerpen: de schrijfster vergeet, dat de bevolking van Ned.-Indië bestaat uit menschen van allerlei rassen, terwijl men in Duitschland kon spreken van rasseneenheid!"

Laat een Javaan (T j i p t o M a n g o e n k o e-s o m o) voor mij antwoorden, n.l.:

„Het ligt immers in den aard der zaak dat, naar-mate Indië's inwoners meer ontwikkeld zijn, naar-mate ze hier voeling krijgen met de zelfstandige Aziatische volkeren, naar diezelfde mate het ver-langen bij de Inlanders levendig wordt, niet meer uit den Haag geregeerd te worden!"

Hierop zou „Jorissen" laten volgen, zóoals hij dat in zijn bovengenoemd werk doet:

„Het booze (?) zaad der leerstellingen van poli-tieke vrijheid en gelijkheid is reeds te ver doorge-drongen om verstikt te worden.

T e g e n d e g e e s t e l ij k e m a c h t d e r I d e e ë n b a t e n g e e n t o l l i n i ë n o f b a r-r i è r e s".

Java, 10 Juli 1913.

Iemand, die het belang van Ned.-Indië beoogt.

Geachte Redactie.

Nadat ik zoo uit de kranten 't geschetter had ge-hoord tegen de S a r i k a t I s l a m, voel ik me ge-drongen er eens op te wijzen, dat 't heel erg be-droevend zou gesteld zijn met den Inlander, als hij nooit gekomen was tot 'n dergelijke vereeniging van vereenigingen.

Wij, die allen zoo geweest en nog zijn voor onderwijs enz. voor den Inlander, zouden hem altijd „den oude" willen laten, die steeds gedwee zou zeggen: — de hooge heeren, laat ik maar zorgen, die zullen 't wel weten, — maar nooit zien we in, dat dit nieuwe — o, Hollanders — dit nieuwe ge-heel ligt op 'n lijn, waarlangs de Inlander naar boven gaat: onmondigheid — wat geschreeuw — mondigheid.

Eigen oordeel en initiatief van 'n Inlander is voor velen 'n nieuw begrip, waaraan gewend moet worden.

Ja, dat deze Inlandsche aaneensluiting in begin-sel niet mooi is, neen, vraag 't 'n Chinees maar, maar dat zij noodig is, zeer zeker. Voor samen-werking is wederzijdsch respect noodig en niet 'n verhouding als van heer tot slaaf, en daarom moet de Inlander, ja 't is beroerd, eerst z'n tanden la-ten zien, om daarna als kracht te worden gewaar-deerd, om vervolgens met anderen in de wereld-or-ganisatie te worden opgenomen.

Meest productieve samenwerking door wederzijd-sche waardeering.

U dankend voor de plaatsruimte,

N. A. d. H.

Leiden, Aug. 1913.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

In dank ontvangen de volgende aankondiging die gaarne ter kennis gebracht wordt van de leden:

„In de algemeene vergadering der V e r e e n i-g i n g v a n L e e r a r e n b ij h e t M i d d e l b a a r O n d e r w ij s, die op **Woensdag 27 Augustus a.s.**, des namiddags te 2 u u r zal worden gehouden in S e i n-p o s t te S c h e v e n i n g e n, zal de heer P. H. v a n d e r K e m p, oud-directeur van onderwijs in Ned.-Indië, een voordracht houden over den werk-kring der hoogere Indische bestuursambtenaren en de aanhangig gemaakte voorstellen tot verandering hunner opleiding. De heer van der Kemp is voor-nemens daarbij ook zijn eigen denkbeelden omtrent de genoemde opleiding te ontwikkelen.

Namens het hoofdbestuur der Vereeniging van Leeraren bij het M. O. heb ik de eer U mede te deelen, dat leden Uwer vereeniging, die de voor-dracht van den heer v. d. K. mochten wenschen bij te wonen, welkom zullen zijn.

w. g. H. HEMMES, secr.

Wegens plaatsgebrek kan het verslag van de Algem. Vergadering der Vereeniging eerst de volgende week worden opgenomen.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

Vier dames voor pianolessen.

Twee dames voor vioollessen.

Een heer voor muzieklessen.

Eene dame voor zanglessen.

Twee dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.

Twee dames voor lessen in de Fransche taal.

Een dame voor lessen in de Engelsche taal.

Een dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gym.

Eene dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Een Dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden.

Twee dames voor lessen in teekenen en schilderen.

Een dame voor schrijf- kopiëer- en vertaalwerk.

Zes dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.

Twee dames voor het waarnemen der huishouding.

Eene dame als modiste, tevens verkoopster naar Indië.

Eene dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Een heer voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

Een practisch ervaren Boekhouder voor Indië.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a, Lochem,	Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan v. Meerdervoort 239, 's-Gravenhage,	Javaansch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies

Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17,** de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f..................

NAAM: .... WOONPLAATS: ....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.